

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Odborné praxe studentů farmacie v zemích EU a v kandidátských zemích do EU

PharmDr. Bc. Dana Mazánková, Ph.D.¹, PharmDr. Jana Matoušková², PharmDr. Jan Šaloun, Ph.D.¹

¹Ústav aplikované farmacie

Farmaceutická fakulta

Veterinární a farmaceutická univerzita Brno

Palackého 1-3

612 42 Brno

Tel: +420 541 562 815

Fax: +420 541 562 811

E-mail: mazankovad@vfu.cz

²Nemocniční lékárna

Fakultní nemocnice Brno

Souhrn:

Odborná praxe studentů farmacie tvoří nedílnou součást studia oboru farmacie ve všech zemích Evropské unie (EU). V akademických letech 2009/2010 a 2010/2011 proběhlo na Farmaceutické fakultě Veterinární a farmaceutické univerzity Brno dotazníkové šetření týkající se parametrů odborné praxe v lékárnách. Nejdůležitější data o odborné praxi studentů farmacie v České Republice, v zemích EU a v kandidátských zemích do EU získaná tímto průzkumem a z dostupných literárních zdrojů jsou zmíněna v článku. Článek pojednává o konkrétních parametrech a podmínkách absolvování odborné praxe v lékárně v průběhu farmaceutického studia v jednotlivých zemích EU a v kandidátských zemích EU. Byly vytvořeny přehledové tabulky základních informací o odborné praxi studentů farmacie za účelem vzájemného porovnání parametrů praxí mezi jednotlivými zeměmi. Sledovány byly následující parametry: počet farmaceutických fakult v zemi, délka odborné praxe, možnost rozdělení praxe na více částí, místo výkonu praxe, maximální počet lékáren v rámci praxe, pracovní doba v rámci praxe (hod/den), studijní ročník, v rámci kterého je možnost praxi provádět, možnost provádění praxe mimo domovskou zemi, přítomnost úkolů a povinností studenta během praxe, způsob ukončení předmětu odborná praxe na fakultě, finanční ohodnocení praxe pro studenta, existence výukové lékárny na příslušné farmaceutické fakultě, nutnost akreditace lékáren pro provádění praxe studentů, specifika země.

Summary:

The pharmacy practice of pharmacy students is an integral part of pharmacy studies in all European Union (EU) countries. In the academic years 2009/2010 and 2010/2011, a survey called *Pharmacy Practice at Faculty of Pharmacy University of Veterinary and Pharmaceutical Sciences Brno* was carried out. The most important data concerning pharmacy practice in the Czech Republic, the EU countries and the candidate countries into the EU are given in the article. The emphasis is laid on specific parameters and conditions while completing the pharmacy practice in a pharmacy in the course of studies in the EU countries and candidate countries into the EU. Summary charts with the basic information on students' pharmacy practice have been created in order to compare parameters of students' practice between individual countries. The following parameters have been observed: the number of pharmaceutical faculties in the country; the duration of pharmacy practice; the possibility of dividing the practice into several parts; the place of the practice; the maximum number of

pharmacies within the practice; working hours in the practice (hrs/day); the year of study, in which the practice should be performed; the possibility of passing the pharmacy practice outside students' home country; students' duties and responsibilities during the practice; the way of completing the course of pharmacy practice at the faculty; the pharmacy practice financial evaluation for a student; the existence of a faculty pharmacy-training centre at the Faculty of Pharmacy; the need of accreditation of a pharmacy which provides the practice for students; specifics of the country.

Klíčová slova:

Odborná praxe studentů farmacie, šestiměsíční lékárenská praxe, povinná praxe, výuková fakultní lékárna, akreditovaná lékárna, podmínky absolvování lékárenské praxe

Key-words:

Students' pharmacy practice, six-month pharmacy practice, mandatory practice, faculty pharmacy-training centre, accredited pharmacy, conditions for passing pharmacy practice

Úvod

Odborné praxe studentů farmacie jsou nedílnou součástí studia oboru farmacie ve všech zemích Evropské unie (EU). Požadavky týkající se profesního vzdělávání farmaceutů, studia oboru farmacie v členských zemích EU a uznávání platnosti diplomů, osvědčení a jiných dokladů o vysokoškolském vzdělání získaných v členských zemích EU vycházejí ze dvou základních směrnic Rady EU, tj. směrnice č. 85/432/EEC (1) a směrnice č. 85/433/EEC (2) respektive z novelizované a aktuálně platné směrnice 2005/36/EEC (3). Uvedené směrnice se týkají odborné přípravy farmaceutů, vzájemného uznávání diplomů, svobodného výkonu povolání v členských státech, stanovují jaké diplomy a certifikáty se uznávají v jednotlivých členských zemích. (4) Cílem obecného systému, který směrnice stanovují, je podpořit svobodu pohybu osob v rámci EU prostřednictvím jednotné procedury zajišťující, aby zájemci o výkon své profese v jiném členském státě nemuseli znovu opakovat vzdělávání a praxi. (5) Směrnice také směřují k unifikaci právního postavení farmaceutů, týkající se jejich registrace, vydávání licencí a podobně. (4)

Součástí odborné přípravy budoucích farmaceutů je podle směrnic i podmínka praxe v lékárně během studia, a to nejméně šest měsíců praktického výcviku v lékárně otevřené pro veřejnost nebo v nemocnici pod dohledem farmaceutického oddělení této nemocnice (diplom, osvědčení nebo jiný doklad o dosažené kvalifikaci musí potvrzovat absolvování odborné přípravy v trvání nejméně pěti let, a musí zahrnovat i výše specifikovanou praxi). Následující text se věnuje parametrům a podmínkám praktického výcviku v lékárně během studia oboru farmacie (dále nazýváno jako odborná praxe) v jednotlivých zemích EU a v kandidátských zemích EU. Odborná praxe je povinnou součástí studijního plánu oboru farmacie ve většině zemí EU, až na případné výjimky (např. v Itálii) – bude zmíněno dále v textu u jednotlivých států.

Metodická část

Studenti Farmaceutické fakulty VFU Brno mohou část své Lékárenské praxe (povinný předmět v 5. ročníku studia) absolvovat i v zahraničí. Z tohoto důvodu byl pro studenty absolvující část své Lékárenské praxe v zahraničí v akademickém roce 2010/2011 vytvořen dotazník nazvaný *Lékárenská praxe studentů Farmaceutické fakulty VFU Brno v zemích EU*, sestávající z 16 otázek, jehož cílem bylo získání informací o odborných praxích

v zahraničních zemích. Návratnost dotazníků však byla minimální, vyplněné dotazníky neodevzdali zdaleka všichni studenti, kteří byli v akademickém roce 2010/2011 v zahraničí. Byly zpracovány informace z 12 vyplněných dotazníků z následujících zemí – Slovensko 4, Maďarsko 1, Německo 2, Velká Británie 2, Švýcarsko 1, Taiwan 1, Singapur 1. Z důvodu malé návratnosti dotazníků od studentů byly podniknuty i další kroky pro získání více informací o odborných praxích v zahraničí. Dotazník byl proto přeložen do anglického a německého jazyka a byl během podzimu 2011 (říjen - listopad 2011) rozeslán prostřednictvím elektronické pošty přímo konkrétním zahraničním studentům farmacie, kteří působí jako členové farmaceutických evropských asociací a jejichž kontakty jsou uvedeny na internetových stránkách. (6) Touto elektronickou cestou byly obdrženy dotazníky s informacemi ze 7 evropských zemí - z Itálie, Litvy, Norska, Rumunska, Slovinska, Srbska, a Španělska. Bohužel se nepodařilo získat informace o odborných praxích ke všem 27 členským zemím EU, konkrétně z Estonska, Lucemburska, Kypru, Irska, Rakouska a Polska. Navíc se naopak podařilo získat informace z Norska, Švýcarska (neutrální evropské země) a Srbska (kandidátská země do EU). Jelikož dotazníky byly většinou vyplněny anonymně, citace na ně jsou uváděny pouze obecně – viz citace č. 7 a 8. Z informací získaných z vyplněných dotazníků a také z dostupných literárních zdrojů, z nichž nejdůležitějším zdrojem byl průzkum EPSA (Evropské asociace studentů farmacie) z let 2009 a 2011 publikovaný v časopise EPSA Newsletter – viz citace č. 9 - byly následně vytvořeny přehledové tabulky za účelem shrnutí základních informací o odborných praxích a vizuálního porovnání odlišností jednotlivých zahraničních zemí (*tabulka č. 1: Přehled informací o odborných praxích studentů farmacie v zemích EU a tabulka č. 2: Přehled informací o odborných praxích studentů farmacie v kandidátských zemích do EU*).

Odborné praxe studentů farmacie v zemích EU

Belgie

V Belgii je 6 farmaceutických fakult, např. v Antverpách, Bruselu, Leuven atd. (10) Odborná praxe probíhá v průběhu posledních dvou ročníků pětiletého studia a trvá 6 měsíců. Studenti si sami volí termín odborné praxe a lékárnu, kde chtějí praxi uskutečnit. V průběhu odborné praxe si studenti vedou záznamy o pacientech, tj. termíny návštěv lékárně, záznam jejich terapie, případně chování pacienta. Výuka formou přednášek pokračuje i v období odborné praxe. (11)

Bulharsko

V Bulharsku jsou 2 farmaceutické fakulty, v Sofii a Plovdivu. (10, 12) Závěrečná odborná praxe v 5. ročníku studia má délku 6 měsíců a její absolvování je možné ve veřejné nebo nemocniční lékárně. Praxi je možné absolvovat i v zahraničí, ale pouze v zemích EU. Praxe není finančně ohodnocena. (9)

Česká republika

V České republice jsou 2 farmaceutické fakulty, a to na Veterinární a farmaceutické univerzitě v Brně a na Univerzitě Karlově v Praze, Farmaceutické fakultě v Hradci Králové. Odborná praxe je povinnou součástí studijního plánu oboru farmacie od akademického roku 2004/2005 a splňuje požadavky EU. Celková délka odborné praxe v lékárnách je 6 měsíců. Obecné podmínky a požadavky pro šestiměsíční praxe a tzv. *Náplň praxe* byly vytvořeny komisí, která byla složena ze zástupců obou výše zmíněných farmaceutických fakult, zástupců České lékárnické komory a Grémia majitelů lékáren, a jsou pro obě zmíněné fakulty stejné. Konkrétní podmínky pro odbornou praxi a podrobná náplň praxe jsou veřejně přístupné na webových stránkách obou fakult. (13, 14, 15)

Jednotlivé farmaceutické fakulty pak mohou individuálně specifikovat některé požadavky nebo doporučení týkající se vlastních studentů, aniž by překročily rámec uvedených závazných pravidel schválených komisí. (16) Na Farmaceutické fakultě VFU Brno je celková délka odborné praxe během studia 6 měsíců (26 týdnů) při pracovní době 40 hodin týdně (8 hodin denně), do níž lze započítat praxi během celé doby studia - konkrétně 2 týdny praxe v lékárně v 1. ročníku (povinný předmět „Praxe v lékárnách“) a 2 týdny praxe v lékárně ve 3. ročníku (v rámci povinně volitelného předmětu „Řízená lékárenská praxe“), následně pak příslušný počet týdnů praxe v lékárně v rámci povinného předmětu „Lékařenská praxe“ v 5. ročníku. (13, 15) Farmaceutická fakulta VFU Brno stanovila navíc podmínku, že pro započtení předmětu Lékařenská praxe je nutné úspěšně absolvování odborné dvoudenní stáže ve Fakultní lékárně VFU Brno, kde musí studenti prokázat svoji teoretickou a praktickou připravenost pro budoucí působení v zařízeních lékárenské péče. (17) Lékařenská praxe se uskutečňuje v lékárnách základního typu – veřejné lékárny, a v lékárnách s odbornými pracovišti – nemocniční lékárny, lékárny na poliklinikách (použité rozdělení lékáren vychází z vyhlášky č. 49/1993 Sb. (18), a je v praxi stále běžně používáno, i když není v současně platné legislativě uvedeno, viz vyhláška č. 221/2010 Sb. (19) a vyhláška č. 92/2012 Sb. (20)).

Na základě tzv. *Akceptačního listu* potvrzeného lékárnou uzavírá fakulta s provozovatelem lékárny smlouvu o vykonání odborné praxe studentem. Odborná praxe v rámci předmětu Lékárenská praxe může být uskutečněna maximálně ve 3 lékárnách, studentům se doporučuje vykonat praxi nejenom v lékárnách veřejných (lékárnách základního typu), ale i v lékárně nemocniční. Odbornou praxi je možné uskutečnit i v zahraniční lékárně, za podmínky absolvování minimálně 4 týdnů praxe v lékárně na území ČR. Odbornou praxi je možné přerušit, používanou jednotkou na přerušení praxe je 1 týden (5 pracovních dnů), přerušení pak může být na jakýkoliv počet těchto jednotek. Veškerou nepřítomnost na pracovišti si musí student nadpracovat. Předmět Lékárenská praxe je ukončena zápočtem. Zápočet studenti dostávají za úspěšné absolvování stáže ve Fakultní lékárně VFU Brno, po úspěšném absolvování zápočtového testu, za odevzdání Deníku praxe a vypracovaných úkolů zadaných fakultou a po předložení potvrzení o absolvování praxe v Indexu praxe. (13, 15) Od akademického roku 2011/2012 se studenti v rámci absolvování odborné praxe podílí detailním mapováním jejího průběhu na řešení grantu OPVK „Zkvalitnění praxe studentů farmacie“, reg. č. CZ.1.07/2.2.00/15.0061. Záměrem tohoto projektu je reflexe vývoje oboru, který postupně mění své primární zaměření na léčivo za zájem o pacienta. Tedy zvýraznění orientace na klinickou a psychologickou stránku komunikace s pacientem. Velkým přínosem pro praktickou výuku studentů Farmaceutické fakulty VFU Brno je v tomto směru vlastní fakultní lékárna, která je i v rámci farmaceutické školství EU raritní.

Farmaceutická fakulta Univerzity Karlovy v Hradci Králové nemá na rozdíl od Farmaceutické fakulty VFU Brno vlastní výukovou univerzitní lékárnu. Začátek praxe lze stanovit nejdříve po ukončení výuky ve 4. ročníku, po získání zápočtů ze sociální farmacie, (lékárenství) a farmaceutické technologie.

Pro vykonávání odborných praxí studentů lékárny nemusejí být žádným způsobem akreditovány. Student nemá oficiálně zakotvené právo na finanční ohodnocení během své odborné praxe.

Dánsko

Dánsko má 1 farmaceutickou fakultu v Kodani (Copenhagen). (10, 12) Farmaceutická fakulta v Dánsku má 4 různé magisterské programy s různými studijními plány. Některé z magisterských programů mají odbornou praxi jako povinnou, jiné programy ji jako povinnou nemají. Např. magisterský program farmacie má povinnou odbornou praxi ve

veřejných a nemocničních lékárnách, ale již ne v průmyslu. V jiném magisterském programu mohou studenti vykonat odbornou praxi v průmyslu anebo nemusí dokonce absolvovat odbornou praxi žádnou. (9) Závěrečná odborná praxe magisterského programu farmacie je ve 4. ročníku a má délku 6 měsíců. Odborná praxe je povinná pouze ve veřejné a nemocniční lékárně. (9, 21) Odborná praxe je i v nižších ročnících. Studenti absolvují dva a půl měsíce praxe ve 2. ročníku ve výzkumu, v průběhu této praxe pracují na konkrétním výzkumném projektu. (22) Odbornou praxi je možné absolvovat i v zahraničí. Odborná praxe není finančně ohodnocena. (9, 21) Po ukončení farmaceutického studia mají absolventi možnost pracovat v lékárně anebo ve farmaceutickém průmyslu, ale pouze v případě, že během studia absolvují odbornou praxi ve farmaceutickém průmyslu. (22)

Finsko

Ve Finsku jsou celkem 3 farmaceutické fakulty, ve městě Helsinky, Kuopio a Tampere. (10, 12, 21, 23) Studium je pětileté. Odborná praxe má délku 6 měsíců a probíhá pouze ve veřejných a nemocničních lékárnách. Praxi lze dělit maximálně na 2 části, tj. 3 měsíce ve veřejné a 3 měsíce v nemocniční lékárně. Odbornou praxi je potřeba splnit ve 2. a 3. ročníku studia. Pracovní doba na odborné praxi je stanovena na 8 hodin denně. Studenti dostávají na praxi cca 50 stránkový deník (jeho struktura je odlišná pro veřejnou a pro nemocniční lékárnou), součástí deníku jsou předtištěné otázky a úkoly, které student musí průběžně vypracovávat. Pro odbornou praxi jsou fakultou předepsány různé tematické okruhy, které si musí student v průběhu praxe osvojit. Lékárně, v nichž odborné praxe probíhá, jsou pro tento účel akreditované, vybírány jsou příslušnou fakultou. Univerzity většinou mají i své výukové lékárně, tzv. „*Yliopiston apteekki*“. Odbornou praxi je možné splnit v zahraničí v délce 3 měsíců, ale až po absolvování minimálně 3 měsíců ve finské lékárně. Zahraniční země, kde odborná praxe probíhá, musí být členem EU nebo se musí jednat o zemi se srovnatelným systémem farmaceutického studia jako je Austrálie nebo USA. Odbornou praxi v zahraničí je možné vykonat ve veřejné nebo nemocniční lékárně. Odborná praxe je pro studenty finančně ohodnocena, pokud je absolvována ve Finsku. Praxi platí zaměstnavatel (lékárna), jsou stanoveny doporučené platy pro studenty (které odpovídají cca 40 % nástupního platu farmaceuta, tj. asi 840 EURO měsíčně). Pokud je odborná praxe absolvována v zahraničí, nemusí být nutně placena, ale je možné získat na praxi dotace formou stipendia. (9, 21)

Francie

Ve Francii je celkem 20 farmaceutických fakult, např. v Paříži, Bordeaux, Lyonu, Strasbourgu, Limoges, Montpellier, Nantes atd. (10, 12, 21, 23) Závěrečná odborná praxe v posledním 6. ročníku studia má délku 6 měsíců a nelze ji dělit. Celých 6 měsíců musí být absolvováno na stejném místě, tj. buď ve veřejné lékárně nebo ve farmaceutické společnosti, praxi je umožněno studentům absolvovat i v zahraničí. Dalšími možnostmi, kde lze odbornou praxi vykonat, je vědecké oddělení univerzity, oddělení některého vědeckého institutu, záleží na zaměření konkrétního studijního programu. Odborná praxe je i v nižších ročnících studia, tj. 2 měsíce ve 2. ročníku, 2 týdny ve 3. ročníku, 2 týdny ve 4. ročníku a 6 měsíců v 5. ročníku. Pracovní doba na odborné praxi je plná pracovní doba, tedy taková, jakou mají stálí zaměstnanci lékárny. Na závěr odborné praxe musí studenti sepsat přibližně 50 stránkovou závěrečnou zprávu o průběhu praxe, studenti si v průběhu odborné praxe nemusí vést speciální deník. Pro práci v nemocniční lékárně musí absolvent farmaceutické fakulty navíc projít speciálním studiem nazvaným „*internant*“, které v sobě zahrnuje i další specifickou odbornou praxi. Farmaceutické fakulty ve Francii nemají své vlastní výukové lékárny. Praxe je finančně ohodnocena, plat studentům poskytuje nemocnice (za praxi v nemocniční lékárně), farmaceutický podnik (za praxi v průmyslu), lékárna (za praxi ve veřejné lékárně). (9, 21, 22)

Itálie

V Itálii je celkem 27 farmaceutických fakult, např. v Římě, Bologni, Miláně, Palermu, Pise, Terstu, Turíně, Sieně. (10, 12, 21) Odborná praxe je povinná jen pro studijní program farmacie, není vyžadována u studijního programu farmaceutická chemie a technologie. Odborná praxe má celkem délku 6 měsíců (tj. 24 týdnů). Závěrečná odborná praxe v posledním 5. ročníku studia má délku 5 měsíců a lze ji rozdělit maximálně na 3 části. Odborná praxe je i v nižším ročníku studia, po 1. ročníku 1 měsíc praxe. Závěrečná odborná praxe je realizována v kterékoliv lékárně základního typu nebo nemocniční lékárně dle výběru studenta. (8) Není stanovena ani přesná denní pracovní doba v rámci praxe (přibližně 8 hod. denně), ale celkem musí být splněno 750 hod za odbornou praxi. Konkrétní úkoly na praxi nejsou přesně stanoveny. Studenti si pouze vedou deník praxe. Konkrétní náplň odborné praxe je uvedena na internetových stránkách: (8)

<http://www.farmacia.unime.it/UserFiles/File/Data/CTF/Regolamento%20tirocinio%20Farmacia.pdf> (Art. 4 „Finalità del tirocinio“).

Po absolvování odborné praxe musí studenti složit zkoušku z tohoto předmětu a dostávají za praxi 30 kreditů. (8) Farmaceutické fakulty nemají své výukové lékárny. Každá lékárna v Itálii je akreditovaná pro vykonávání odborné praxe. Odbornou praxi nelze realizovat v zahraničí. Praxe není finančně ohodnocena, studenti za svou práci nepobírají plat. Vyplácení odměny studentům za praxi je dobrovolné a záleží na provozovateli lékárny. (21)

Litva

V Litvě je pouze 1 farmaceutická fakulta ve městě Kaunas. (10, 12) Závěrečná odborná praxe v posledním 5. ročníku studia má délku 6 měsíců. Odborná praxe je povinná ve veřejné lékárně. Je povoleno absolvovat praxi i v zahraničí, ale není to obvyklé. Praxe není finančně ohodnocena. (8)

Lotyšsko

V Lotyšsku je pouze 1 farmaceutická fakulta ve městě Riga. (10, 12) Závěrečná odborná praxe v posledním 5. ročníku studia má délku 6 měsíců. Odborná praxe je povinná pouze ve veřejné lékárně, v nemocniční lékárně smí být uskutečněna pouze praxe z předmětu analytická chemie, a to v délce 5 týdnů. Je povoleno absolvovat praxi i v zahraničí, z toho část ve farmaceutickém průmyslu a část by měla být povinně absolvována v lékárně (přednostně ve veřejné lékárně). Většina studentů dostává od svého zaměstnavatele za praxi plat. (9)

Maďarsko

V Maďarsku jsou 4 farmaceutické fakulty, např. v Szegedu či Debrecenu. (10) Praxi je možné splnit jak ve veřejné, tak v nemocniční lékárně, dokonce i v tzv. výdejně léčiv (lékárně bez magistraliter přípravy léčiv) anebo také ve farmaceutickém průmyslu. (7) Závěrečnou odbornou praxi musí studenti povinně absolvovat ve veřejné i v nemocniční lékárně ještě před státní závěrečnou zkouškou. Tato praxe má délku 6 měsíců, tj. 2 měsíce praxe v 9. semestru po 4. ročníku (v srpnu až září) a 4 měsíce praxe v 10. semestru během 5. ročníku (od února do května). Teoretickou výuku v období mezi oběma částmi praxe uskutečňuje fakulta od října do prosince. V rámci 4 měsíční části praxe musí student strávit 1 měsíc v nemocniční lékárně, vybranou nemocniční lékárnou nelze při praxi měnit. Celkově může být odborná praxe uskutečněna maximálně ve dvou lékárnách. Pracovní doba praxe v 5. ročníku je 40 hodin

týdně, tj. 8 hod denně (v ostatních ročnících stačí 6 hod. denně). Náplň odborné praxe je stanovena fakultou a je jiná pro dvouměsíční praxi v 9. semestru a pro čtyřměsíční praxi v 10. semestru. (24) Během odborné praxe musí student vést prezenční listiny, deník praxe, vypracovat úkoly zadané fakultou a provádět konzultace s pacienty v konzultační místnosti. Na odborné praxi v nemocniční lékárně se píše každý týden test. (7) Na závěr odborné praxe lékárníci vyplňují hodnotící formulář (*Evaluation sheet*) (25), který student následně podepíše. V rámci hodnocení praxe lékárníci studenta známkují podle třístupňového systému - 1, 3, 5. Znamka 5 znamená, že požadavky byly splněny výborně, známka 3 znamená, že požadavky byly splněny a známka 1 znamená, že požadavky nebyly splněny. V případě, že student absolvuje odbornou praxi ve více lékárnách, pak každý lékárník vyplní hodnotící formulář. Odborná praxe je i v nižších ročnících, 1 měsíc po 2. ročníku a 1 měsíc po 3. ročníku. Tato praxe většinou probíhá ve veřejných lékárnách nebo v průmyslu. Univerzita akceptuje odbornou praxi v zahraničí po 2. ročníku a po 3. ročníku, šestiměsíční odborná praxe však musí být splněna pouze v Maďarsku. Odborná praxe obvykle není finančně ohodnocena. Zda-li je plat vyplácen, záleží na majiteli lékárny nebo na farmaceutickém podniku. Student může získat od školy stipendium asi 4 000 Ft (forintů) měsíčně. (7, 22, 26) Lékařna musí být akreditovaná, lékárník-školitel musí mít specializační vzdělání (atestaci). (7, 9)

Malta

Na Maltě je 1 farmaceutická fakulta na Maltské universitě v hlavním městě Valletta. (10) Závěrečná odborná praxe v posledním 5. ročníku studia má délku 6 měsíců a probíhá povinně ve veřejných lékárnách na Maltě. Odborná praxe probíhá i v nižších ročnících. Ve 3. ročníku studia je praxe v délce 1 měsíce v kterékoliv oblasti farmacie, kromě praxe ve veřejné lékárně. Ve 4. ročníku je praxe v délce 3 měsíců také v kterékoliv oblasti farmacie, kromě praxe ve veřejné lékárně a kromě místa praxe absolvované ve 3. ročníku. Odborná praxe v zahraničí může být absolvována ve 4. ročníku pouze v zemi, která spolupracuje s fakultou v rámci výměnného programu ERASMUS. Studenti jsou povinni procházet praxí ve veřejné lékárně jednou týdně (od 1. do 4. ročníku); pokud tato podmínka není splněna, nemohou studenti postoupit do dalšího ročníku studia. Odborná praxe v 5. ročníku studia není placena, avšak pokud je praxe ve 4. ročníku vykonávána v zahraničí, je přednostně hrazena z fondů programu ERASMUS. (9)

Německo

Německo má celkem 22 farmaceutických fakult, např. v Berlíně, Bonnu, Düsseldorfu, Hamburgu, Heidelbergu, Lipsku, Jeně, Münsteru, Drážďanech, Frankfurtu nad Mohanem, Mnichově, Norimberku, Würzburgu atd. (10, 12, 21, 23) Závěrečná praxe v posledním 5. ročníku studia má délku 12 měsíců, studenti ji absolvují po splnění 4 let teoretického studia (po 4. ročníku studia) a je organizována německou „lékárnickou“ profesní organizací *ABDA* (Spolkový svaz německých sdružení lékárníků). (9, 21) Odborná závěrečná praxe je tedy oddělena od studijního programu a je mimo kompetence fakulty či univerzity. (22) V nižších ročnících studia (v 1. a 2. ročníku) má odborná praxe délku 8 týdnů, tj. 8 týdnů najednou nebo rozděleně po 4 týdnech v 1. a ve 2. ročníku. Celková délka odborné praxe během studia tedy činí 56 týdnů. (7) Závěrečnou odbornou praxi je možné rozdělit na dvě části, první část praxe, tj. minimálně 6 měsíců, musí být vykonána ve veřejné lékárně dle vlastního výběru studenta pod dohledem lékárníka (nelze uskutečnit v lékárně s jedním lékárníkem či v tzv. výdejně léčiv). Druhá část odborné praxe, také v délce 6 měsíců, může být absolvována v nemocniční lékárně, ve farmaceutickém průmyslu nebo opět ve veřejné lékárně, na univerzitě či podobné vědecké instituci, ve výzkumném institutu nebo kombinovaně. Mimo jiné existuje možnost pracovat na diplomové práci na univerzitě jako jedné z částí své odborné praxe. Studenti jsou v průběhu odborné praxe považováni za pracovníky lékárny a podle německého „Zákona o léčivech“ (*Gesetz über den Verkehr mit Arzneimitteln*, zkráceně *Arzneimittelgesetz*) mohou vykonávat všechny činnosti stejně jako lékárníci s osvědčením. Pracovní doba v rámci závěrečné praxe je 8 hodin denně. Studenti nemají pro praxi stanoveny žádné konkrétní úkoly, povinnosti ani náplň odborné praxe. Předmět odborná praxe je ukončen ústní zkouškou a odevzdáním potvrzení o absolvování odborné praxe. (7) Část odborné praxe, maximálně 6 měsíců, je možné absolvovat v zahraničí s podmínkou, že student musí být kontrolován německým farmaceutem. Nejčastěji volí studenti praxi ve Velké Británii. Farmaceutické fakulty v Německu nemají své vlastní výukové lékárny. (9, 21) Odborná praxe je finančně ohodnocena, přibližně 1 300 EURO měsíčně (21), jiný zdroj ovšem uvádí, že studenti dostávají prvních 6 měsíců asi 500 EUR a zbylých 6 měsíců 630 – 700 EUR měsíčně. (7) Tento plat vyplácí nemocnice, veřejná lékárna, nebo průmyslový (farmaceutický) podnik, kde praxe probíhá. Pokud však student píše diplomovou práci na univerzitě jako část

své odborné praxe, nedostává v těchto 6 měsících plat. Lékárny v Německu, ve kterých se odborné praxe uskutečňují, nejsou akreditované. (9, 21)

Nizozemsko

Nizozemsko má celkem 3 farmaceutické fakulty, v Leidenu, Utrechtu a Groningenu. (9, 10, 12) Studium farmacie trvá 6 let. Každá farmaceutická fakulta v Nizozemsku má délku a zaměření odborné praxe jiné:

Leiden: 10 týdnů ve 3. ročníku + 6 měsíců ve 4. ročníku + 9 měsíců v 5. ročníku, vše ve výzkumu, vědě nebo v průmyslu.

Utrecht: 5 týdnů ve 4. ročníku + 5 týdnů v 6. ročníku ve veřejné lékárně, 1 týden ve 4. ročníku + 10 týdnů v 6. ročníku v nemocniční lékárně, 5 týdnů stáž dle výběru (student si může vybrat v jakémkoliv ročníku), 24 týdnů studentského výzkumu v 5. ročníku a 5 týdnů v 6. ročníku student absolvuje tzv. "Hru", což je lékárna ve virtuální realitě.

Groningen: 6 týdnů ve 4. ročníku stáž v oblasti managementu, 28 týdnů v 5. ročníku výzkum v průmyslu nebo na akademické půdě, 6 týdnů v 6. ročníku ve veřejné lékárně, 8 týdnů v 6. ročníku v nemocniční lékárně, 9 týdnů v 6. ročníku výzkum dat ve veřejné nebo nemocniční lékárně,

Odborná praxe může být absolvována i v zahraničí, délku praxe a v kterém ročníku může být absolvována si určuje každá fakulta sama: Leiden: ve 4. ročníku v délce 6 měsíců, Utrecht: v 5. ročníku v délce 24 týdnů v oblasti výzkumu a v kterémkoliv ročníku v délce 5 týdnů formou stáže dle výběru, Groningen: v 5. ročníku v délce 28 týdnů v oblasti výzkumu.

Odborná praxe není finančně hodnocená, ale za určitých podmínek může student požádat o peníze z fondů nebo o tzv. grant (např. cestovní grant, grant na stáž). Cestovní a ostatní náklady jsou někdy hrazeny institucí, kde odborná praxe probíhá. Za absolvování odborné praxe může student místo finančního ohodnocení získat tzv. *ECTS (European Credit Transfer and Accumulation System)* neboli studijní kredity. Tyto kredity se pak započítávají do počtu kreditů, které musí student nasbírat během bakalářského a magisterského studia. (9, 21)

Portugalsko

V Portugalsku je celkem 9 farmaceutických fakult, např. v Lisabonu, Portu, Algarve, v Monte de Caparica. (10, 12, 21, 23) Závěrečná odborná praxe má délku 6 měsíců a je realizována až po skončení pětiletého studia, kdy celková délka studia je pět a půl roku. Odborná praxe v nižších ročnících není povinná. Závěrečnou odbornou praxi ve veřejné lékárně je povinné absolvovat v délce nejméně 4 měsíců, další 2 měsíce je možné absolvovat v nemocniční lékárně, nebo je možno celou praxi v délce 6 měsíců absolvovat pouze ve veřejné lékárně. Studenti si vybírají ze seznamu lékáren, kde je možné praxi absolvovat, jako první mají možnost výběru studenti s nejlepšími známkami. Například Farmaceutická fakulta v Portu nabízí možnost absolvovat 2 měsíce ve veřejné lékárně a 4 měsíce na zahraniční univerzitě v rámci programu ERASMUS, kde odborná praxe neprobíhá v lékárně. Samotná odborná praxe v lékárně nemůže být uskutečněna v zahraničí, do zahraničí může student vyjet pouze prostřednictvím výměnného studijního programu ERASMUS a získání osvědčení o vykonání účasti v programu ERASMUS může být na úrovni diplomové práce. Pracovní doba na odborné praxi je 8 hodin denně. Na závěr praxe musí studenti sepsat dvě zprávy, první zpráva se věnuje popisu průběhu odborné praxe, druhá zpráva zpracovává konkrétní zadané téma z oblasti farmacie. Odborná praxe je zakončena ústní zkouškou. Během odborné praxe nejsou studenti za svoji práci placeni, přesto někteří studenti za praxi dostávají finanční ohodnocení. Farmaceutické fakulty nemají své vlastní výukové lékárny. (9, 21)

Rumunsko

V Rumunsku je celkem 5 farmaceutických fakult, např. v Bukurešti. (10) Odborná praxe je povinnou součástí studijního plánu oboru farmacie. Studenti odbornou praxi vykonávají po každém ročníku studia v období letních prázdnin, a to v délce 2 týdnů, v 5. ročníku studenti absolvují 6 měsíců závěrečné odborné praxe. Tuto je pak nutno vykonat pouze ve veřejné lékárně. Odbornou praxi je možné absolvovat i v zahraničí, ale pouze v případě, že je prováděna ve veřejné lékárně. Praxe obvykle není studentům placena. (8, 9)

Řecko

V Řecku jsou 3 farmaceutické fakulty, v Athénách, Soluni a v Patrasu. (12, 21) Závěrečná odborná praxe v posledním 5. ročníku studia má délku 12 měsíců. Odborná praxe je rozdělena na povinných 6 měsíců ve veřejné lékárně, 3 měsíce v nemocniční lékárně a 3 měsíce dle

vlastního výběru studenta. Odbornou praxi není možno absolvovat v zahraničí. Praxe není finančně hodnocena. (9)

Slovensko

Na Slovensku je 1 farmaceutická fakulta v Bratislavě (Univerzita Komenského) a jeden studijní obor Farmacie v Košicích (Univerzita veterinárskeho lekárstva a farmacie v Košiciach). Odborná praxe je povinnou součástí studijního plánu oboru farmacie od akademického roku 2004/2005 a stejně jako praxe v ČR splňuje požadavky EU. Celková délka odborné praxe v lékárnách je 6 měsíců, tj. 24 týdnů. Z toho 1 měsíc (4 týdny) praxe studenti absolvují již v letním semestru ve 4. ročníku (duben až květen) a realizuje se v zařízeních fakulty, v univerzitní a fakultní lékárně, formou řízené praxe pod dohledem učitelů fakulty. Zbývajících 5 měsíců (20 týdnů) odborné praxe studenti absolvují v zimním semestru v 5. ročníku (srpen až prosinec) ve veřejných nebo nemocničních lékárnách. Odborná praxe může být uskutečněna maximálně ve dvou různých lékárnách. V nemocniční lékárně může student vykonávat praxi pouze 1 měsíc. Pro praxi v lékárnách jsou stanoveny konkrétní termíny pro daný akademický rok. Veřejné a nemocniční lékárny, ve kterých studenti uskutečňují odborné praxe, musí splňovat následující kritéria:

1. Lékárna musí být umístěna u zdravotnických zařízení, ambulancí praktických lékařů, odborných pracovišť, klinik, musí splňovat podmínky správné lékárenské praxe a musí mít platné povolení k poskytování lékárenské péče.
2. Lékárna musí mít oddělený výdej léčivých přípravků na lékařský předpis od léčiv volně prodejných a doplňkového sortimentu, případně zabezpečuje výdej zdravotnických prostředků.
3. Lékárna musí mít dostatek personálu, tj. minimálně 2-3 lékárníky a odpovídající počet farmaceutických asistentek. Lékárník-školitel musí být zaměstnaný na plný úvazek.
4. Příprava individuálně připravovaných léčivých přípravků v lékárně by měla být různorodá s možností přípravy základních lékových forem v rámci této receptury.
5. Lékárna musí být vybavena softwarem z oblasti léčiv, pro zásobovací činnost, zpracování receptů. Lékárna musí splňovat technické požadavky pro elektronickou komunikaci. (7, 27)

Student má možnost uskutečnit odbornou praxi pouze v lékárně, kterou si vybere ze seznamu tzv. výukových lékáren. Odkaz na aktualizovaný seznam výukových lékáren je uveden na internetových stránkách fakulty. (28) Výukové lékárny jsou lékárny, které uzavřely s Farmaceutickou fakultou Univerzity Komenského smlouvu o praxi studentů a které jsou

zapojeny do projektu „*Excelentná lékáreň*“. Tento projekt vznikl ve spolupráci FaF Univerzity Komenského se společností Sanofi-Aventis a Zentiva. Cílem projektu je prostřednictvím smluvních lékáren plnit nejen záměry odborné praxe ve smyslu přípravy na výkon regulovaného povolání v rámci EU, ale i zvyšování společenské prestiže profese farmaceuta, lékárný jako zdravotnického zařízení a představitele farmaceutického průmyslu. (28, 29) Po formální stránce je odborná praxe podložena dokumenty, které vznikly společnou dohodou mezi Farmaceutickou fakultou Univerzity Komenského a Slovenskou lékárnickou komorou. Konkrétně jde o Rámcovou smlouvu o zabezpečení výkonu odborné praxe studentů, Smlouvu o výkonu odborné praxe studenta a Prohlášení studenta o přístupu k této smlouvě. Před nástupem na praxi musí student a odborný zástupce vyplnit a podepsat akceptační list („*Nahlášenie o akceptácii študenta na praxi*“). (30) Rozsah odborné praxe je 37,5 hodiny týdně. V průběhu 5 měsíců odborné praxe může student změnit lékárnou pouze jednou, a to jen z vážných důvodů. Přerušit odbornou praxi lze maximálně na 5 pracovních dní a pouze jedenkrát za celou praxi. Průběh praxe se řídí fakultou stanoveným „*Obsahem a náplní praxe*“. (31) Obecně je obsah odborné praxe vymezen v 5 oblastech: dispenzační činnost; práce v laboratoři; kontrolní činnost v lékárně; management činností v lékárně, lékárenská logistika; základní právní normy pro práci ve zdravotnictví a jejich aplikace v lékárenské praxi. O své činnosti v lékárně si studenti vedou „*Protokolární záznam praxe*“. Na závěr odborné praxe studenti dostávají z lékárný hodnocení. Po skončení praxe se píše písemný test. Odborná praxe většinou není finančně ohodnocena. (28) Absolvování praxe v zahraničí je možné, ale pouze v délce 1 měsíce. V SR musí student splnit minimálně 20 týdnů odborné praxe. Pokud má student trvalé bydliště v jiném státě, může tam vykonat celou svou odbornou praxi. (7, 27, 28)

Slovinsko

Ve Slovinsku je 1 farmaceutická fakulta v Lublani. (7, 10, 12, 23) Závěrečná odborná praxe v 5. ročníku studia má délku 6 měsíců, z toho 4,5 měsíce ve veřejné lékárně a 1,5 měsíce na fakultě formou seminářů, tzv. „workshopů“. Odbornou praxi je potřeba mít splněnu v 5. ročníku (v 10. semestru) a nesmí být v průběhu přerušena. Pracovní doba na praxi je 8 hodin denně. Náplň odborné praxe stanovuje fakulta. Lékárný, ve kterých praxe probíhají, musejí být akreditované. Praxe může být absolvována i v zahraničí, ale pouze část a pouze ve veřejné lékárně. Absolvování praxe v zahraničí musí být předem schváleno fakultou. Odborná praxe

není finančně ohodnocena, ale studenti mohou dostávat každý měsíc odměnu od státu formou stipendia. (8, 9)

Španělsko

Ve Španělsku je celkem 18 farmaceutických fakult, např. v Barceloně, Madridu, Granadě, Pamploně, Valencii, Alcalé, Seville či Salamance. (8, 10, 12, 21, 23) Závěrečná odborná praxe v 5. ročníku studia má délku 6 měsíců (tj. 24 týdnů), pokud je student na praxi 8 hodin denně, anebo 9 měsíců, pokud tráví na praxi 5 hodin denně. Odbornou praxi není možné rozdělit, výjimkou tvoří univerzita v Pamploně, kde lze odbornou praxi rozdělit na 2 části (3 + 3 měsíce). Odborná praxe může být vykonána ve veřejné nebo nemocniční lékárně. Maximální počet lékáren jsou 2. Náplň odborné praxe je veřejně přístupná na internetových stránkách:(8)

http://campus.usal.es/~farmacia/practicass_tuteladas/documentos_pt/normativa_completa.pdf

Pro vedení studentů v rámci odborných praxí nejsou v lékárnách speciálně vyčleněni lékárníci, o studenty se stará vedoucí lékárny, za tuto činnost není nijak honorován. Odborné praxe v nižších ročnících studia nejsou. Studenti si v průběhu odborné praxe vedou deník praxe. Na některých fakultách (např. v Pamploně) musí studenti sepsat rozsáhlou zprávu o absolvování odborné závěrečné praxe o délce asi 50 stran. Po ukončení praxe musí studenti předložit vyplněné hodnocení a certifikát o absolvování odborné praxe, musí také splnit zadaný úkol, např. vytvořit informační leták pro pacienty v rámci zdravotní výchovy, a splnit vědecký úkol, který zadává příslušná katedra. Nakonec student absolvuje písemnou zkoušku, která obsahuje 100 otázek z veřejného lékárenství a 100 otázek z nemocničního lékárenství. Studenti na závěr získávají za odbornou praxi kredity. Odbornou praxi je možno absolvovat i v zahraničí, obvykle je absolvována v nemocniční lékárně a může tam být absolvována celá. Farmaceutické fakulty ve Španělsku nemají své vlastní výukové lékárny.

Lékárny, ve kterých odborné praxe probíhají, jsou ve Španělsku akreditované. Praxe není pro studenty nijak finančně hodnocena. (8, 9, 21)

Švédsko

Ve Švédsku je 1 farmaceutická fakulta, a to ve městě Uppsala. (10, 21) Odborná praxe má délku 6 měsíců, lze ji dělit až na 6 částí (minimálně vždy 1 měsíc v jedné lékárně), povinně musí být absolvována pouze ve veřejné lékárně. Odbornou praxi je potřeba mít

splněnou v posledním 5. ročníku studia. V nižších ročnících není odborná praxe povinná. Pracovní doba na odborné praxi je 8 hodin denně. Farmaceutická fakulta v Uppsale nemá výukovou lékárnou. Lékárny, ve kterých se odborné praxe uskutečňují, nejsou akreditované. Odbornou praxi je již možno absolvovat i v zahraničí. Dříve nebyly zahraniční praxe povoleny a praxe mohly být realizovány pouze ve švédských lékárnách, které jsou státní. Pro absolvování odborné praxe nejsou stanoveny žádné konkrétní požadavky (úkoly). (9, 21) Dle informací získaných z publikace Šrámková, Kotlářová (21) dostávají studenti v průběhu odborné praxe od státu finanční příspěvek, přibližně 6 400 švédských korun. Jiný zdroj ovšem uvádí, že odborná praxe není finančně ohodnocena. Tímto zdrojem je tabulka „*Fact sheet curricular practice*“ z roku 2011, kterou vytvořila Evropská asociace studentů farmacie (EPSA). (9)

Velká Británie a Wales

Ve Velké Británii a Walesu je celkem 26 farmaceutických fakult, např. v Londýně, Brightonu, Bradfordu, Liverpoolu, Manchesteru, Nottinghamu, Portsmouthu, Cardiffu (Wales) atd. (10, 12, 21, 23) Závěrečná odborná praxe trvá 1 rok (12 měsíců, tj. 52 týdnů), je realizována až po skončení čtyřletého teoretického studia. Po 4. ročníku studia sice student získává titul, ale ne registraci k výkonu povolání farmaceuta, odborná praxe tedy probíhá v průběhu posledního roku před registrací. (9, 21) Tímto způsobem plní odbornou praxi většina studentů. Např. Univerzita v Bradfordu však nabízí možnost rozdělit praxi tak, že 6 měsíců může být splněno na konci 3. ročníku a zbývajících 6 měsíců na začátku 5. ročníku, tedy v předregistrační fázi po ukončení studia. Situace s plněním praxe až po ukončení studia je v současné době přehodnocována a v následujících několika letech se očekává změna v tom smyslu, že 12 měsíční praxe bude zakomponována do vysokoškolského studia, které bude trvat 5 let. Některé univerzity plánují zahájit toto studium již v roce 2013. (9) Odborná praxe probíhá pod garancí *General Pharmaceutical Council* (bývalé *RPSGB = The Royal Pharmaceutical Society of Great Britain*), která vybírá akreditované lékárny a stanovuje pravidla pro odbornou praxi. (7) Odborný dohled při praxích vykonávají školitelé, tzv. „*tutors*“, kteří mohou, ale i nemusí být farmaceuty. (9, 21) Závěrečnou odbornou praxi je možné rozdělit na 2 části, a to tak, že praxi lze přerušit na 4 týdny. Odborná praxe může být uskutečněna ve veřejné nebo v nemocniční lékárně, ve farmaceutickém průmyslu i výzkumu. (7) Z 12 měsíců odborné praxe však musí být nejméně 6 měsíců splněno ve veřejné nebo nemocniční lékárně. Existují také strukturované odborné praxe v průmyslu,

student ale musí splnit nejméně 6 měsíců praxe na místě, kde je v přímém kontaktu s pacientem, v tzv. „*patient facing sector*“. Studenti mohou uskutečnit odbornou praxi v délce 13 týdnů i na jiném místě, např. na univerzitách nebo dokonce v ostatních zemích EU. Místo odborné praxe však musí být schváleno a akreditováno Radou (*General Pharmaceutical Council*). (9) Maximální počet lékáren v rámci absolvování odborné praxe jsou 2 lékárny. Během praxe si student vede deník praxe a musí splnit zadané úkoly. Konkrétní náplň praxe je uvedena na internetových stránkách www.pharmacyregulation.org. (7) Odborná praxe je i v nižších ročnících studia, konkrétně ve 3. ročníku musí studenti absolvovat 1 den praxe ve veřejné lékárně a 1 den praxe v nemocniční lékárně. (9, 21) Jiný zdroj ovšem uvádí praxi i v 1. a 2. ročníku studia v délce 1 týdne. (7) Farmaceutické fakulty nemají výukové lékárny. Pracovní doba v rámci odborné praxe je plná pracovní doba, tj. 8 hod. denně. Za praxi studenti pobírají plat, přibližně 1 740 až 2 900 EUR měsíčně. (7, 21) Jiný zdroj uvádí, že Ministerstvo zdravotnictví dává 18 440 liber ročně na každého praktikanta (viz. *Drug Tariff, September 2011, Part XIII - Payments in respect of pre-registration trainees*). Celková mzda studenta na odborné praxi se ve Velké Británii pohybuje v rozmezí od 18 600 až do 21 700 liber ročně, navíc studenti pracující v centru Londýna v nemocnici dostávají příplatek 3 700 liber na vyšší životní náklady. (9)

Odborné praxe studentů farmacie v kandidátských zemích do EU

Chorvatsko

V Chorvatsku jsou 2 farmaceutické fakulty, ve městě Záhřeb a Split. (10) Závěrečná odborná praxe v posledním 5. ročníku studia má stanovenou délku 210 hodin a je nutno ji absolvovat pouze ve veřejné lékárně. Odborná praxe je i v nižších ročnících, v 1. ročníku, ve 2. ročníku, 3. i 4. ročníku. Závěrečnou odbornou praxi je možné absolvovat i v zahraničí pouze v 5. ročníku, a to v délce 150 hodin a může být vykonána ve veřejné lékárně, v průmyslu nebo na farmaceutické fakultě. Praxe není finančně ohodnocena. (9)

FYROM = Bývalá jugoslávská republika Makedonie

V Makedonii je pouze 1 farmaceutická fakulta, v hlavním městě Skopje. (10) Odborná praxe má celkově délku 5 měsíců. Po 4. ročníku je potřeba mít splněný 1 měsíc praxe a v průběhu 5.

ročníku je třeba splnit 4 měsíce praxe. Odborné praxe probíhají v nemocničních i veřejných lékárnách a ve farmaceutickém průmyslu. Není možné praxi absolvovat v zahraničí. Praxe není finančně ohodnocena. (9)

Srbsko

V Srbsku jsou 2 farmaceutické fakulty, ve městech Bělehrad a Novi Sad. (10) V průběhu pregraduálního studia ale není odborná praxe povinná. Studenti mají možnost absolvovat nepovinnou odbornou praxi ve veřejné lékárně po 4. ročníku v délce 2 týdnů v průběhu letních prázdnin. Povinná je až praxe po ukončení fakulty, tedy až po získání diplomu. Tato závěrečná odborná praxe probíhá 1 rok, resp. 12 měsíců a skládá se z několika částí - 8 měsíců probíhá ve veřejné lékárně, 3 měsíce v nemocniční lékárně a 1 měsíc ve státní správě. Po absolvování této odborné praxe musí studenti projít státními zkouškami a získávají licenci k výkonu povolání v lékárně. Pokud chtějí absolventi pracovat jinde než v lékárně, např. ve farmaceutickém průmyslu, kontrole, ve státní správě nebo jako obchodní zástupci farmaceutických firem, nejsou povinni tuto odbornou praxi splnit. Odbornou praxi není možné absolvovat v zahraničí. Odborná praxe při studiu není finančně ohodnocena, odborná praxe po ukončení studia může být studentům placena, záleží na místě praxe. (8, 9)

Turecko

V Turecku je celkem 13 farmaceutických fakult, např. v Istanbulu, Ankaře, Marmaraře či Mersinu. (10, 12) Povinná je odborná praxe po 3. ročníku v průběhu léta v délce 6 týdnů ve veřejné lékárně. Po 4. ročníku mají studenti praxi v průmyslu opět v průběhu letních prázdnin a v 5. ročníku studenti absolvují 2 týdny praxe v nemocniční lékárně a ještě 5 měsíců praxe ve veřejné lékárně. Odbornou praxi mohou studenti absolvovat v podstatě ve všech oblastech farmacie, ve veřejné i nemocniční lékárně i v průmyslu. V zahraničí může student odbornou praxi absolvovat ve farmaceutickém průmyslu anebo na půdě univerzity v laboratořích. Odborná praxe prováděná v lékárnách není finančně ohodnocena, na rozdíl od odborné praxe v průmyslu v zahraničí, která může být placena např. formou grantu farmaceutické firmy. (9)

Závěr

Všechny země EU splňují požadavky aktuálně platné evropské směrnice č. 2005/36/EEC (dříve směrnice č. 85/432/EEC) na délku a průběh odborných praxí studentů farmacie, rozdíly jsou většinou v rozložení absolvování praxe. (21, 22) Ve většině zmíněných zemí je odborná praxe povinnou součástí studijních plánů oboru farmacie, tyto praxe studenti absolvují převážně v posledním ročníku studia. (9) Většina zemí zvolila minimální přípustnou délku praxe v lékárně, tj. 6 měsíců (např. Česká republika, Finsko, Itálie, Portugalsko, Španělsko, Švédsko), jen několik málo zemí (např. Německo, Velká Británie, Řecko) trvání odborné praxe prodloužilo až na 12 měsíců. Některé země mají stanovenou délku odborné praxe odlišně od ostatních zemí, např. FYROM v délce 5 měsíců. V pravomoci každé členské země EU existuje možnost stanovit si libovolně horní hranici délky odborné praxe. (9, 21) V některých zemích EU, např. v Německu, Portugalsku, Španělsku, Řecku a Velké Británii je odborná praxe oddělena od studijního programu, tzn. je mimo kompetenci fakulty či univerzity. (22) Odborné praxe většinou probíhají povinně pouze ve veřejných lékárnách, v některých zemích je ovšem povinnost ji absolvovat jak ve veřejných, tak v nemocničních lékárnách. Pouze v několika zemích odborné praxe probíhají i ve výzkumných centrech, či farmaceutickém průmyslu. (9) Studenti většinou tráví na praxi 8 hodin denně. (21) Ve většině zemí je povoleno absolvovat odbornou praxi také v zahraničí. (9) Ve většině zemí není praxe finančně ohodnocena, výjimku tvoří např. Francie, Německo či Švýcarsko, kde studenti dostávají pravidelnou finanční odměnu za svoji práci. Fakulty většinou nemají vlastní výukové lékárny (výjimkou je Česká republika a Finsko). Odborné praxe až na výjimky neprobíhají v akreditovaných lékárnách pro výuku studentů v rámci odborné praxe. (9, 21)

Literatura:

1. Fischbach, M.: Směrnice Rady 85/432/EHS ze dne 16. září 1985 o koordinaci právních a správních předpisů ohledně některých činností v oblasti farmacie. http://translate.google.cz/translate?hl=cs&langpair=en|cs&u=http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc%3Fsmartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc%26lg%3Den%26numdoc%3D31985L0432%26model%3Dguichett, cit. 25. 9. 2010 .
2. Fischbach, M.: Směrnice Rady 85/433/EHS ze dne 16. září 1985 o vzájemném uznávání diplomů, osvědčení a jiných dokladů o dosažené kvalifikaci v oboru farmacie obsahující opatření k usnadnění účinného výkonu práva usazování v určitých činnostech v oboru. <http://translate.google.cz/translate?hl=cs&langpair=en|cs&u=http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/consleg/1985/L/01985L0433-20040501-en.pdf>, cit. 25. 9. 2010.
3. Borrell Fontelles, J., Clarke, C.: Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/36/ES ze dne 6. července 2005 o uznávání odborných kvalifikací. Úřední věstník Evropské unie, 2005, L255/22 – 142, 1 – 121. <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:255:0022:0142:cs:PDF>, cit. 15. 2. 2011.
4. --: Ústavnosť a otázky týkajúce sa poskytovania lekárenskej starostlivosti vo verejných lekárňach. http://www.pravo-medicina.sk/slovenska-a-ceska?&new_id=126&caller_site=27&caller_category=6&PHPSESSID=336f739724eb2cabb7c0c8efec0d4e93, cit. 17. 11. 2010.
5. Den Exter, A.: Rozšíření EU a jeho dopady na české zdravotnické pracovníky. Zdravotnické právo v praxi, 2004, 2, 40 – 41. <http://pravo.solen.cz/artkey/pr-200402-0005.php>, cit. 16. 1. 2011
6. --: <http://www.epsa-online.org/index.php/students/liaison-secretaries>; <http://www.ipsf.org/>, cit. 8. 2. 2012.
7. studenti 5. ročníku FaF VFU Brno (akademický rok 2010/2011): Písemné sdělení informací o praxích v zahraničí prostřednictvím dotazníku: *Lékařenská praxe studentů FaF VFU Brno v zemích EU*. Farmaceutická fakulta VFU Brno, květen 2011.
8. studenti evropských farmaceutických fakult (členové EPSA a IPSF): Písemné sdělení

informací o praxích v zahraničí vyplněním dotazníku: *Lékárenská praxe studentů FaF VFU Brno v zemích EU*, který byl přeložen do anglického a německého jazyka a obdržen prostřednictvím emailové pošty, únor 2012.

9. --: Interní materiál EPSA z roku 2011 (původně z roku 2009 – již na internetu nedostupný): Curricular practice scheme. EPSA Newsletter, volume 19, 2011, edition 1, page 27. <http://www.epsa-online.org/img/fcke/file/nwlv19e01.pdf> (stručná verze), cit. 18. 2. 2012.
10. --: List of pharmacy schools. http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_pharmacy_schools, cit. 31. 10. 2010.
11. Koutová, J.: Zhodnocení odborné šestiměsíční praxe studentů v lékárnách. Rigorózní práce, ÚAF FaF VFU Brno, 2009.
12. Levíček, D.: Bilaterální smlouvy ERASMUS na FaF VFU Brno (stav k červnu 2010). http://faf.vfu.cz/export/sites/faf/informace/smlouvy_erasmus.pdf, cit. 31. 10. 2010.
13. --: Podmínky pro akreditaci lékáren pro výuku šestiměsíční odborné praxe. <http://www.faf.cuni.cz/Studium/Magisterske/Farmacie/Akreditovana-praxe/Podminky-akreditace>, cit. 30. 6. 2012.
14. --: Náplň odborné praxe v lékárnách v 5. ročníku. <http://www.faf.cuni.cz/Studium/Magisterske/Farmacie/Akreditovana-praxe/Naplň>, cit. 30. 6. 2012.
15. Mazánková, D.: Podmínky pro absolvování předmětu Lékárenská praxe (v platném znění). http://faf.vfu.cz/studium/praxe_podminky.html, cit. 26. 2. 2012.
16. --: Šestiměsíční praxe studentů farmacie v lékárnách. <http://www.faf.cuni.cz/Studium/Magisterske/Farmacie/Akreditovana-praxe/Parametry>, cit. 30. 6. 2012.
17. Lindtnerová, H.: Z činnosti lékárny. *Vita Universitatis*, 2010, 1, 22 – 25.
18. Vyhláška č. 49/1993 Sb., o technických a věcných požadavcích na vybavení zdravotnických zařízení, v platném znění.
19. Vyhláška č. 221/2010 Sb., o požadavcích na věcné a technické vybavení zdravotnických zařízení, v platném znění.
20. Vyhláška č. 92/2012 Sb., o požadavcích na minimální technické a věcné vybavení zdravotnických zařízení a kontaktních pracovišť domácí péče, v platném znění.
21. Šrámková, P., Kotlářová, J.: Odborné praxe pregraduálních studentů farmacie v některých zemích EU. *Praktické lékárenství*, 2006, 2 (3), 137 – 139.

22. Foltán, V.: Farmácia jako regulované povolanie v rámci EÚ.

https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:gF4hybNbZXgJ:www.fpharm.uniba.sk/fileadmin/user_upload/editors/katedra_XYZ/KORF/Prednasky_Ucebne_texty/FP_regul_povolanie2.ppt+Folt%C3%A1n,+Farm%C3%A1cia+jako+regulovan%C3%A9+po volanie+v+r%C3%A1mci+E%C3%9A&hl=en&pid=bl&srcid=ADGEESjT5UJzXTtcjJG1y5uQDtLVJVAAdPawb3PjnZIorcyMid08iEfKFWCGeu9cpsCuRa1h5-02c5mNPtlbXJEvoPfKAsXv5VzCF6co7rzHHw1sOAZIZt-pWE25SgKJ9VwaSgL7hE-&sig=AHIEtbQuXhaDQfHVk3iCyzQvKi1qwISHKA,

cit. 3. 4. 2011.

23. --: Fakultní dohody FaF Univerzity Karlovy v Hradci Králové.

<http://www.faf.cuni.cz/Zahranici/Fakultni-dohody/>, cit. 31. 10. 2010.

24. --: Tematics of the 2-month State Board practice in the 9th semester and Tematics of the 4-month State Board practice in the 10th semester (Faculty of pharmacy, University of Szeged). http://angoltit.ocsko.net/Tematics_of_the_2-month_State_Board_practice,

http://angoltit.ocsko.net/Tematics_of_the_4-month_State_Board_practice, cit. 9. 2. 2011.

25. --: Evaluation sheet (Faculty of pharmacy, University of Szeged).

http://angoltit.ocsko.net/5th_year_practices_pharmacy, cit. 9. 2. 2011.

26. --: 5 th year practices in Pharmacy (Faculty of pharmacy, University of Szeged).

http://angoltit.ocsko.net/5th_year_practices_pharmacy, cit. 9. 2. 2011.

27. Kotlářová, J., Šrámková, P.: Současný stav kolem šestiměsíčních praxí studentů farmacie. Praktické lékárenství. 2005, 1 (2), 94 – 96.

28. Foltán, V.: Pokyny pre študentov k povinnej praxi v lekárnach platné pre 4. ročník LS ak. rok 2010/2011 a 5. ročník ZS 2011/2012.

29. --: Projekt excelentná lekárka. www.excelentna-lekaren.sk, cit. 2. 4. 2011.

30. --: Nahlásenie o akceptácii študenta na praxi.

http://www.fpharm.uniba.sk/index.php?id=odborna_prax, cit. 2. 4. 2011.

31. Foltán, V.: Obsah a náplň povinnej odbornej praxe študentov 4. a 5. ročníka.

http://www.fpharm.uniba.sk/index.php?id=odborna_prax, cit. 2. 4. 2011.